

erfordras, för att göra mötet rätt instruktivt och fruktbärande, med full öfvertygelse att företaget är af den vigt, att det förtjenar det allmännas understöd.

Jag får därför vördsamt föreslå,

att tvåtusen Riksdaler måtte beviljas åt det *sjette allmänna Svenska folkskolemötet*, som innevarande år i Örebro skall sammanträda, till bestridande af kostnaderna för en exposition af nutidens bästa skolmateriel, lefvande undervisning i nyare undervisningsmetoder i åtskilliga läroämnen och andra nödiga utgifter för mötet.

Om remiss till Höglofliga Stats-Utskottet anhåller jag, bifogande till ytterligare upplysning ett exemplar af den genom trycket bekantgjorda inbjudningen till mötet.

Stockholm den 27 Januari 1868.

G. W. Gumælius.

N:o 153.

Af Herr J. O. Leffler: Om beviljande af anslag för inrättande af en Normalskola i Stockholm.

De många särskilda verksamhets-arterna inom samhället hafva, sedan de genom en långvarig odling vunnit någon grad af utveckling, hvar för sig en fast grundval af vetenskaplig nödvändighet och erfarenhetsvisshet. Generationer arbeta på grundvalarnes läggande, och när dessa äro färdiga, hafva de följande generationerna att i dem se faktiskt gifna förutsättningar, hvilka man har att tillegna sig såsom medel och vilkor, för att kunna väl bedriva en viss art af verksamhet och bringa den till ytterligare förkofran. Sålunda finnes i vår tid knappt en enda sfer af det i Statens kulturlif ingående arbetet, knappt ett enda yrke, som icke redan hvilat på förutsättningen af vetenskapliga studier och praktiska öfningar. Der någon väsendtlig brist finnes i afseende på vetenskaplig (theoretisk) förkunskap, är yrkets bedrivande med detsamma sänkt till rangen af handverk och stödjer sig endast på routine och handlag, som väl icke alldeles utesluter möjligheten af ett visst framsteg, men inskränker detta inom ganska tränga gränser; der åter den praktiska öfningen försummas, vill teorien gerna sväfvä i luften af brist på konkret innehåll. Exempel kunna hemtas från hvarje konst, embete, handverk

eller yrke. En läkare vinner icke någons förtroende (om man undantager vissa enstaka abnorma fall), derest han icke för sjelfva sin konst förberedt sig genom noggranna theoretiska och praktiska studier, hörande till detta särskilda yrke; saknar han djup i den theoretiska underbyggnaden, så är han, med all praktisk öfning och skicklighet, blott en routinerad qvacksalfvare; inträder han på läkarebanan med ensidig theoretisk bildning, så är han, med all lärdom, oduglig såsom läkare. Handtverks utöfvande förutsätter — utom de allmännaste skolkunskaperna — vissa läroår, under hvilka man tillegnar sig yrkets faktiskt gifna handgrepp och åtminstone dess aldri allmännaste vetenskapliga grunder, om än uti en högst populär form. En fogde eller rättare anses nu för tiden böra bildas till sitt yrke vid ett landtbruksinstitut.

Om denna äsigt har en lika allmän som nödvändig giltighet, så är dess sanning och betydelse dock ännu icke i alla hänseenden tillräckligt behjertad. Mellan samhällets funktioner känner man dock icke egentligen någon allmänt berättigad gradation i afseende på vikt och betydelse. De som verka tyst och mera obemärkt äro icke därför mindre viktiga och djupt ingripande eller mindre ädla och förtjenta att omhuldas än de, som göra sig mera påtagligt bemärkta. Till de förra kan man hänföra *lärarens* kall med sina heliga och omfattande uppgifter. *Läraren* är kallad till att odla och uppfostra menniskor. Finnes väl ett kall af en mera hög och rik betydelse? Det är påtagligen icke nog för honom att sjelf ega säkra och användbara fonder af insigt i åtskilliga grenar af vetenskap; han bör, utom denna allmänna erudition, hafva en noggrann kännedom af det föremål, som han såsom uppfostrare skall behandla — af det fint organiserade väsen, som kallas den mensklige anden — i dess olika stadier och växlingar; han bör dertill ega en historisk öfversigt af det viktigaste, som blifvit gjordt för uppfostrans och undervisningens sak uti den antika och moderna världen. Endast genom att befatta sig med förberedande studier af *denna* art, studier, som stå i direkt förhållande till *lärarens* yrke, blir han i stånd att uppfatta sitt blifvande kall såsom det skall uppfattas — såsom en på vetenskapliga grunder hvilande och genom historisk erfarenhet utvecklad *konst*; endast genom en sådan uppfattning lärer han sig ock egentligen att *älska* ett kall, som af ytliga och tanklösa betraktare plägar anses såsom det mödofullaste och tråkigaste på jorden — just i följd deraf att lärarens verksamhet så allmänt (någon gång måhända äfven af honom sjelf) anses såsom en födkrok lik hvarje sinnligt handverk. Denna låga uppfattning åter har sin naturliga grund deruti, att *bildandet till lärarekallet* hos oss blifvit allt för mycket försummadt och behovet deraf misskändt. Men genom en sådan uppfattning och sådan försummelse subtraherar man från läraren det som gör honom till egentlig lärare och från undervisningen det som gör den till en förädlande, bildande verksamhet, och man ser blott den yttre sidan af begge: monitören och exercis-mästaren samt förhörandet och meddelandet af kunskap. Dock äfven för att *skickligt* och *riktigt* meddela kunskap måste läraren göra sig hemmastadd med äldre tiders erfarenhetsrön, hvilka, samlade och ordnade, utgöra en s. k. methodlära, som är ett icke ovigtigt clement i de förberedande studier, hvilka en blifvande lärare bör idka. Det är sannt: ej heller på detta område framträder någon med ens färdigbildad; *blotta förberedelsen* gör ingen mästare; man lär sig så länge man lefver, man studerar, pröfvar och behåller det som bäst synes. Men för ett sådant studerande och pröfvande behöfver man i förväg säkra fingervisningar, för att under sin lärareverksamhet i möjligaste mån kunna bevara sig för det vådliga vacklande och de missgrepp, som den oerfarne nybörjaren, åt sig sjelf lemnad, väl aldrig kan undvika. Sådana methodiska

fingervisningar — så ytterst nödvändiga för hvarje sida af lärarekallets utöfvande — anknytas bäst och naturligast till sjelfva den egna utöfningen af undervisning inför verkliga lärjungar. Mången skall inom sig sjelf tillstå att hans första försök såsom lärare varit mer eller mindre misslyckade, samt att samma misslyckade försök uppreparas ganska länge, till skada så väl för läraren sjelf som för lärjungarne, i följd deraf att ingen granskare stått till hands för att visa hvori felet bestodo.

Med dessa betraktelser äro antydda de förnämsta faktorerna af de studier, genom hvilkas odlande hvarje blifvande uppfostrare såsom sådan bör förberedas för sitt kall; således äro härmed de s. k. *pædagogiska* studierna betecknade till skillnad från den vetenskapliga erudition, som läraren bör ega. De förra sönderfalla, såsom man finner, i två hufvudgrupper: *teoretiska*, omfattande allmän pædagogik och dess historia, och *praktiska*, omfattande pædagogisk methodlära i sammanhang med undervisningsöfningar. Det är en egenhet för den Skandinaviska nordens uppfostringsväsende, att icke hafva i sig upptagit dessa öfverallt annorstädes odlade elementer af lärarebildningen. Och om den allmänna grundsats, som här blifvit tagen till utgångspunkt, är riktig, så ligger deruti en brist af betänklig art, hvars afhjelpande är så mycket mera angeläget som ett af de mest magtpåliggande vilkoren för utvecklandet af den nationela odlingen torde uppfyllas genom beredande af tillgång på skicklige och väl förberedde lärare.

Här är ej tillfälle att vidare utveckla nödvändigheten af en särskild institution till befordrande af lärarebildningen; det måste förutsättas att öfriga Europeiska länders exempel äro tillräckligt upplysande och öfvertygande; vill man föröfrigt saken, så måste man äfven vilja något af de medel, genom hvilka den kan befordras. I vårt land är redan ganska mycket gjort för utbildande af skickliga lärare och lärarinnor för folkskolorna; ett offentligt fruntimmers-seminarium har redan flera år gifvit vackra resultat; men de, som vilja blifva lärare vid våra elementar-läroverk — *endast dessa* äro lemnade åt sina egna experimenter och rön. Det är den viktiga angelägenheten att utbilda sådana lärare, som här må behandlas; och det lär icke undgå Kamrarens uppmärksamhet, att denna fråga för närvarande är så viktig, att den bör bringas till lösning framför hvarje annan till elementar-läroverken hörande fråga.

För mer än 60 år sedan började man i vårt land tänka på befordrandet af denna angelägenhet. Förslag hafva flera gånger varit å bane till inrättande af antingen s. k. pædagogiska seminarier eller af lärostolar i pædagogik vid universitetet; men intet sådant förslag har hittills lyckats tillvinna sig tillräckliga sympatier för att kunna förverkligas, churu hvardera institutionen för sig, väl organiserad och väl skött, säkerligen hade inneburit goda medel till lärarebildningens befrämjande. Man har, såsom det synes på temligen otillfredsställande skäl, varit särdeles snabb att tillbakavisa hvarje förslag, som i detta hänseende framställes, ja man har affärdat dem med argumenter, som alltför väl blotta bristen på bekantskap med det föremål, hvarom fråga varit. Vid mera än *ett* allmänt läraremöte har uppmärksamheten blifvit ytterligare fästad derpå, att befordrandet af en god lärarebildning är en af de mest magtpåliggande åtgärder för utvecklandet af våra elementar-läroverk. Men i synnerhet har ett kraftigt uttalande af denna sanning skett vid läraremötet år 1866, då ämnet diskuterades allvarligt och mötet uttryckte följande åsigt: "*Med allt erkännande af det gagneliga i den begynnelse till lärarebildning, som det nu anbefallda profäret innebär, uttalar mötet sin önskan, att, för fullföljande af hvad såhunda påbegynts, någon åtgärd från lagstiftningens sida vidtages till beredande*

för blifvande lärare af theoretisk insigt och praktisk öfning i undervisningskonst.“ Detta uttalande är af så mycket större vikt, emedan det utgått från lärarne sjelfva och innebär ett erkännande af egen brist. Dessutom förtjenar det uppmärksamhet, emedan det häntyder på åtgärder, hvilka kunna ställas i sammanhang med det redan anbefallda profäret och därför naturligtast torde erbjuda sig med afseende på våra förhållanden.

Mötet vitsordar den goda tendensen i den nu gällande föreskriften om ett profår såsom kompetens-vilkor för blifvande lärare och erkänner det gagn, som deraf vunnits, samt önskar att denna inrättning må utvecklas till större fullkomlighet. Med profäret afses, såsom bekant, att bereda lärarekandidaten tillfälle dels till att åhöra äldre lärares undervisning och vinna öfversigt öfver en skolas verksamhet, dels att sjelf vinna öfning genom handläggande af undervisningen. Härunder bör han flitigt samtala med och erhålla anvisning och ledning af vederbörande rektor och lärare. Det kan ej förnekas att denna första egentliga åtgärd för befrämjande af lärarebildningen i Sverige inneburit ett bestämdt framsteg. Den har också den förtjensten, att ega ett afgjordt och omedelbart praktiskt syfte, i det den nemligen har till utgångspunkt *behovet af öfning i undervisningens handläggande*. Emellertid kan denna institution under dess nuvarande form ingalunda anses tillfredsställande, utan är blott ett försök, som kan bereda öfvergång till något bättre och fullständigare. Ty 1:o stadgan om profäret innehåller blott den allmänna föreskriften utan att närmare antyda *hvad* rektor och lärare åligger och *hur* de böra förfara för att gifva lärarekandidaterna ändamålsenlig ledning; 2:o då lärarekandidater kunna för genomgående af profår hänvisas till hvilket högre elementar-läroverk som helst, måhända med något afseende på deras egen önskan, så är ej gifvet att profår alltid genomgås vid ett läroverk, som erbjuder de *bästa föredömen och den bästa ledning*, utan kandidaterna äro spridda på flera håll och handledas på ganska olika sätt, allt efter som olika personer uppfatta sin pligt eller befogenhet i detta hänseende; hvadan ock i denna del af lärarebildningen ingen bestämd plan eller ens tendens gerna kan för närvarande vara att vänta; 3:o om än samtliga lärarne vid läroverken vore utmärkte för pädagogisk blick, säker takt och sträng method — med ett ord egde en god pädagogisk skola (hvilket dock naturligen nu icke kan vara fallet, då vår nu verkande lärarekorps af brist på *egentlig lärare*-bildning nödgats bilda *sig sjelf*), så ligger dock ett väsentligt hinder i vägen, för att de skulle kunna vederbörligen följa och gifva ledning åt kandidaterna, i den omständigheten att de äro *tillräckligt upptagne af sin egen undervisningsskyldighet*, rektor dessutom af mångfaldiga andra bestyr och till en del af sådana, som icke borde åligga honom. Häraf följer att profäret med dess nuvarande inrättning icke kan blifva så *instruktivt* som det borde vara eller få en väsentlig inverkan på den blifvande lärarens uppfattning af sitt kall; och dessutom är icke genom profäret sörjdt för den *theoretiska* sidan af lärarebildningen. För att dessa fördelar skulle kunna vinnas, vore nödvändigt: 1:o att *samtliga lärarekandidaterna genomginge profäret vid ett och samma högre elementar-läroverk, hvilket torde böra hafva sin plats i hufvudstaden*; 2:o att denna skola stode under högsta ledning af en *föreståndare, som hade inseedet öfver alla proflektioner och jemte lärarne förde kritik öfver desamma, samt meddelade kandidaternas undervisning i uppfostrings- och undervisnings-lärans teori och historia samt i methodik*; 3:o att *hufvudlärarne i vissa af undervisningens hufvudgrenar* (t. ex. en i språk, en i historia, en i matematik och naturvetenskap, en i religion) *närmare deltoge i skolans arbete för lärarebildningen och därför hade mindre undervisningsskyldighet än andre lektorer, för att kunna trägnare följa andra lärares undervisning, öfverskåda*

läroverkets hela arbete och sålunda vara i stånd att gifva en god ledning åt kandidaterna, äfvensom för att kunna deltaga i den diskussion, som bör föras öfver proflektionerna. En af dessa öfverlärare borde rektor vara.

Om det nu i lag stadgade profåret i här antydda rigtning utvecklades till en högre grad af instruktiv karaktär och finge en mera planmässig anordning, så vore från en rent praktisk utgångspunkt, såsom man torde kunna hoppas, ett väsendtligt och tidsenligt steg gjordt framåt i den hittills försummade lärarebildningens intresse. Lärarekandidaterna borde vid profårets slut få aflägga sitt praktiska undervisningsprof, hvilket, på grund af deröfver erhållet vitsord, skulle utan vidare göra tillfyllest för erhållande af lärareplatser, hvilka det i afseende på ämnesgrupp och undervisningsstadier motsvarade. Det läroverk, vid hvilket profåret borde genomgås, skulle tillika, i egenskap af en normalskola, kunna blifva af ett helsoamt inflytande på hela landets skolväsende, så framt tillfälle bereddtes åt lärare från öfriga läroverk att tidtals personligen besöka denna skola. För en allvarlig undersökning och slutlig lösning af denna viktiga fråga synes dessutom den närvarande tidpunkten särdeles lämplig, emedan frågan om ett fullständigt ordnande af hufvudstadens elementar-läroverk just nu står på dagordningen; det borde nemligen kunna lända till en ganska betydlig besparing, om något af dessa läroverk toges i anspråk för det ändamål, som här är i fråga, och som i sådant fall borde vid det förestående ordnandet af nämnda skolor tagas i betraktande.

Det särskilda belopp, som i sådant fall komme att öka det fullständiga läroverks stat, med hvilket ifrågavarande institution skulle förbindas, anser jag icke behöfva öfverstiga en summa af 8,000 R:dr R:mt, på följande sätt fördelad:

en föreståndare med lön	4,000: —
arfvoden åt de fyra lektorer, hvilka få sig anförtrordt att när- mare deltaga i skolans arbete för lärarebildningen, à 500	2,000: —
lön åt tvänne adjunkter, hvilka bestrida ofvannämnda lekto- rers undervisningsskyldighet den tid, då dessa upptagas af ålig- ganden beträffande lärarebildningen, à 1,000	2,000: —
Summa R:dr	8,000: —

På grund af det, som nu blifvit anfördt, föreslås vördsamt, att nu församlade Riksdag måtte bevilja ett årligt anslag af 8,000 R:dr R:mt att användas till löner och arfvoden åt föreståndare och lärare vid en Normalskola, der blifvande lärare vid högre och lägre elementar-läroverk kunna genomgå profår samt theoretiskt och praktiskt utbildas för lärarekallet; och hvilken skola, inom hufvudstaden belägen, borde träda i verksamhet vid snart förestående organisation af ett fullständigt högre elementar-läroverk derstädes; samt besluta, att nämnda anslag må utgå från och med det statsregleringsår, då ifrågavarande Normalskola kommer till stånd.

Om tillsättande af ett särskildt Utskott, till hvilket denna motion må remitteras, anhålles vördsamt.

Stockholm den 27 Januari 1868.

J. O. Jeffer.